L'Idée, Berthold Bartosch

Xcèntric

el cinema del CCCB

22

Lotte Reiniger, Berthold Bartosch, George Dunning i Michael Snow

El testimoni

09.ABRIL.2009

El testimoni

Lotte Reiniger, Berthold Bartosch, George Dunning i Michael Snow

De vegades es creen ponts invisibles en el temps pels quals transita un cinema fet d'afinitats entre diversos autors. Els pilars són cineastes que s'han trobat en el temps i en l'espai, de vegades un com a mestre i l'altre com a alumne; altres vegades el relleu s'ha transmès a través d'obsessions comunes atemporals i sense fronteres.

Aquesta sessió presenta autors cadascun dels quals va ser el mentor del següent. Un pont amb quatre pilars on l'animació serveix als autors per plasmar universos amb una forta identitat i que al mateix temps ha estat referència per al següent. Així, el txec Berthold Bartosch va col·laborar en la pel·lícula més destacada de la pionera i mestra en l'art de l'animació de siluetes, Lotte Reiniger. El 1948 el canadenc George Dunning va tenir com a mentor Berthold Bartosch i quan va tornar a Toronto va muntar l'estudi Graphic Associates, on va oferir a Michael Snow el seu primer treball en el cinema.

*Die Abenteuer des Prinzen Achmed**, Lotte Reiniger. Alemanya, 1923-26, 65 min, 35mm
L'Idée, Berthold Bartosch. França, 1932, 30min, 16mm
The Flying Man, George Dunning. 1962, vídeo
A to Z, Michael Snow. 1956, 4 min, 16mm

* Acompanyament de piano a càrrec de Pep Cols amb música original. Músic eclèctic especialitzat en l'improvisació pianística. Ha actuat per tota Europa, en especial a Itàlia, per fer concerts sobre la música improvisada com a solista i també com a acompanyant d' altres formacions (Claudio Sanna i rall trio o Anna Maluquer entre d'altres.)

Die Abenteuer des Prinzen Achmed, Lotte Reiniger

Homenatge a Lotte Reiniger (extractes)

Encant i gràcia, delicadesa i tendresa, espurna i ingeni: moltes paraules podrien utilitzar-se per descriure les siluetes i les pel·lícules de siluetes de Lotte Reiniger. Podrien esmentar-se poesia i feminitat, també alegria i humor. Imaginació, per descomptat, però sobretot màgia. Màgia es la paraula clau.

Únicament la màgia explica la força amb la qual la princesa va mantenir "en escac" al tirà durant mil i una nits. Únicament la màgia explica la tenacitat que mostrà Lotte Reiniger durant mil i un dies per aconseguir una tasca inèdita, per crear un llargmetratge animat, el primer de la història del cinema, i això durant tres anys, de 1923 a 1926.

Deu haver estat màgia el que va fer que artistes com Bartosch i Walter Ruttman es convertissin en modestos col·laboradors. Deu ser màgia el que va dur als més severs crítics de cinema a lloar *El Príncep Achmed* després de la seva estrena. Balasz, per exemple, l'equiparava a un film absolut. Brecht se sentia orgullós de poder-se incloure entre els amics de Lotte i Carl. Jean Renoir, amb el qual Lotte compartia una especial afinitat espiritual, organitzà l'estrena a París.

El banquer Louis Hagen va ser qui li posà el taller a la institutriu dels seus cinc fills i altres fills del veïnat, als qui Lotte ensenyava juntament amb el seu marit Carl Koch en una mena d'escola lliure, orientada més cap a les necessitats dels nens que als programes d'estudi pre-establerts. Posteriorment, després de la Segona Guerra Mundial, el matrimoni vivia a Londres, des d'on creà pel·lícules basades en contes alemanys i d'altres països. Les pel·lícules van ser encomendades pels estudis Primrose Films Productions, els quals pertanyien a Louis Hagen fill, productor d'Achmed. Aquest havia estat alumne de Lotte Reiniger i recorda que la col·laboració en el gran projecte formava part de les classes.

La història en la qual es basa la pel·lícula, la va trobar la realitzadora en els contes de "Les mil i una nits", unint nombroses històries individuals per formar una trama al voltant d'Aladí i Achmed, la princesa Pari-Banu, l'emperador xinès, el misteriós regne de Wak Wak, bruixes bones i malvats mags.

Les úniques eines de Lotte Reiniger eren el paper i unes tisores. Amb elles era més ràpida que d'altres amb el pinzell.

El teatre d'ombres i les siluetes: aquestes dos antigues formes artístiques es reuneixen en els seus films. Durant tota la seva vida es va abocar al teatre d'ombres (i fins i tot va escriure un llibre al respecte). I també va fer sempre siluetes. Quan era una jove alumne d'interpretació s'assentava darrera de l'escenari, retallava retrats dels

Die Abenteuer des Prinzen Achmed, Lotte Reiniger

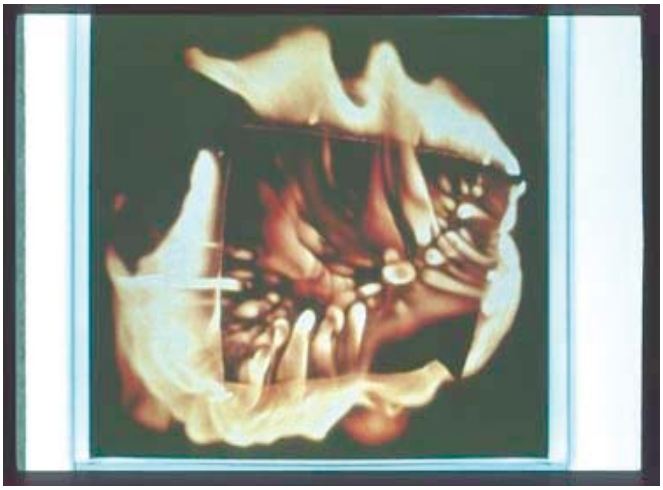

A to Z, Michael Snow

seus col·legues ja famosos. En particular, cridà l'atenció de Paul Wegener, qui quedà tan fascinat amb les seves petites siluetes que es convertí en el seu mentor, li encarregà els títols de dos pel·lícules seves i finalment la presentaria a Carl Koch, qui seria el seu marit i un excel·lent tècnic cinematogràfic. Carl sempre ajudà a Lotte en les seves pel·lícules. La seva mort li afectà tan que durant anys no va poder tornar a filmar.

En les seves pel·lícules feia mà de dos fonts que estimava, els contes infantils i la música, en particular la de Mozart. Sense ells no hagués pogut ni volgut seguir vivint. Eren simultàniament força motriu i font d'inspiració. Per l'Achmed va recórrer a motius orientals, tramava històries per formar la seva pròpia història.
Posteriorment, sobretot després de la guerra, quan vivia a Londres realitzà filmacions de contes europeus, alemanys dels germans Grimm i també francesos de Perrault.

La música i la Commedia dell'Arte eren altres aficions de Lotte i ambdues constituïen un enllaç amb Jean Renoir, el vertader descobridor de Lotte Reiniger, amb qui ella i Carl Koch iniciarien una gran amistat i una col·laboració de per vida. Koch col·laborà a *La Gran il·lusió* i a *La Regla del joc*.

De totes maneres, masses paraules podrien destruir la màgia de les seves pel·lícules, ja que aquestes resulten difícils de descriure amb paraules, una cosa que comparteix amb altres grans pel·lícules i obres mestres.

Walter Schobert
Lotte Reiniger. Pel·lícules. Goethe-Institut, Munich, 1999

Programadora: Carolina López
Pianista: Pep Cols